

N:o 14.

Ank. till Riksd. kansli den 17 febr. 1891, kl. 12 midd.

Utlåtande, angående föreslagna statsbidrag till vägars anläggning och förbättring, bro- och hamnbyggnader, vattenkommunikationer och torrläggning af vattensjuka marker samt angående villkoren för sådana statsbidrags åtnjutande.

(R. A.)

Uti Kongl. Maj:ts proposition om statsverkets tillstånd och behof har Kongl. Maj:t, i sammanhang med afgifvet förslag till reglering af utgifterna under riksstatens sjetta hufvudtitel, hos Riksdagen gjort framställning om de anslag, hvilka Kongl. Maj:t ansett böra beviljas för utförande af väganläggningar och vägförbättringar, bro- och hamnbyggnader, vattenkommunikationer och frostminskningsföretag; och får statsutskottet härmed afgifva utlåtande ej mindre öfver Kongl. Maj:ts omförmälda förslag än ock öfver de i nedan nämnda enskilda motioner gjorda framställningar i enahanda och dermed sammanhang egande ämnen.

1:o.

Väganläggningar och vägförbättringar.

Till bidrag för anläggning af nya samt förbättring eller omläggning af backiga eller eljest mindre goda vägar har Kongl. Maj:t i sin ofvan berörda proposition angående statsverkets tillstånd och behof föreslagit, att Riksdagen måtte för år 1892 bevilja 800,000 kronor.

Bih. till Riksd. Prot. 1891. 4 Saml. 1 Afd. 11 Häft. (N:o 14.)

1

Detta anslag har utgjort:

år 1882	kronor	300,000: —
„ 1883	„	300,000: —
„ 1884	„	400,000: —
„ 1885	„	400,000: —
„ 1886	„	500,000: —
„ 1887	„	500,000: —
„ 1888	„	600,000: —
„ 1889	„	600,000: —
„ 1890	„	600,000: —

till hvilket sistnämnda belopp detsamma är bestämdt jemväl för innevarande år. Härjemte utgingo för särskilda, af Riksdagarne åren 1876 och 1877 beslutade större vägarbeten: under år 1882 87,160 kronor, 1883 80,000 kronor och 1884 39,687 kronor.

Af ett vid ofvan nämnda proposition fogadt statsrådsprotokoll öfver civilärenden den 12 sistlidne januari inhemtas, att väg- och vattenbyggnadsstyrelsen i underdånig skrifvelse af den 10 november 1890 afgifvit förslag rörande de anslag, som styrelsen ansåge böra äskas för år 1892 till understödjande af allmänna väg- och vattenbyggnadsarbeten, samt dervid hemställt, att anslaget till anläggning af nya samt förbättring eller omläggning af backiga eller eljest mindre goda vägar måtte höjas till 800,000 kronor.

För ådagaläggande af behofvet af denna förhöjning har styrelsen meddelat, att summan af beräknade kostnader för vägarbeten, till hvilka planer vore hos styrelsen inneliggande, men hvilka icke kunnat erhålla anslag, utgjort

för år 1887	kronor	2,285,166,
„ „ 1888	„	2,526,889,
„ „ 1889	„	2,571,414

samt att den 10 oktober 1890 funnes hos styrelsen inneliggande framställningar om understöd till vägarbeten för en beräknad kostnad af 2,954,354 kronor.

Enär dessa siffror otvetydigt gäfvu vid handen, att ett behof af ökade medel till understödjande af väganläggningar förefunnnes, ansåg sig chefen för civildepartementet ega skäl att förorda, att anslaget till ifrågavarande ändamål för nästkommande år bestämdes till det af väg- och vattenbyggnadsstyrelsen föreslagna belopp.

Utskottet har inhemtat, att vägbyggnadsfonden för år 1890 sålunda fördelats, att till sammanlagdt 43 arbeten med en väglängd af 322,493 kilometer och en beräknad kostnad af 908,941 kronor anslag

beviljats till följande belopp för företag inom nedan nämnda län, nemligen:

inom Kronobergs	län		kronor	9,600: —
” Blekinge	”		”	9,400: —
” Kristianstads	”		”	19,800: —
” Hallands	”		”	28,500: —
” Göteborgs och Bohus	”		”	30,500: —
” Elfsborgs	”		”	53,800: —
” Vermlands	”		”	50,100: —
” Östergötlands	”		”	32,900: —
” Jönköpings	”		”	36,000: —
” Skaraborgs	”		”	20,300: —
” Södermanlands	”		”	8,200: —
” Vestmanlands	”		”	18,800: —
” Kopparbergs	”		”	21,300: —
” Gefleborgs	”		”	15,800: —
” Vesternorrlands	”		”	46,100: —
” Jemtlands	”		”	71,500: —
” Vesterbottens	”		”	56,600: —
” Norrbottens	”		”	70,800: —
Summa kronor				600,000: —

Beträffande fördelningen af vägbyggnadsfonden för innevarande år 1891 har väg- och vattenbyggnadsstyrelsen föreslagit, att tillsammanlagdt 52 arbeten inom nitton olika län och med en väglängd af 316,116 kilometer samt beräknade till en kostnad af 878,342 kronor måtte anvisas 583,200 kronor. Återstoden af fonden, 16,800 kronor, är redan anvisad till fullbordande af väganläggning mellan Elfsby kyrkoby och Boden i Norrbottens län.

Enligt ett utskottet tillhandakommet meddelande qvarlägo i väg- och vattenbyggnadsstyrelsen den 10 december 1890, då styrelsen justerat sitt förslag till fördelning af innevarande års vägbyggnadsfond, arbetsplaner till vägarbeten, för hvilka anslag begärts, men ej kunnat föreslås, med en sammanräknad kostnadssumma af 2,598,851 kronor, förutom arbetsplan för ett vägarbete å omkring 236,600 kronor, till hvilket sökts anslag å andra vilkor än dem, som gälla för erhållande af statsbidrag ur ofvan berörda fond.

Då af den redogörelse, som i det föregående blifvit lemnad, framgår, att, ehuru ifrågavarande anslag under de senare åren icke obetydligt ökats, detsamma likväl icke varit tillräckligt att minska den

efter fördelning af hvarje års anslag förefintliga balans af beräknadt kostnadsbelopp för inneliggande förslag till vägarbeten, för hvilka anslag sökts, men till hvilkas understödjande fonden ej lemnat tillgång, utan att tvärtom nämnda balans år från år, om än icke i någon betydligare grad, vuxit, har utskottet, vid det förhållande att statsverkets tillgångar för närvarande sådant medgifva, ansett skäl för en höjning af ifrågavarande anslag föreligga. Utskottet föreställer sig nemligen, att genom en höjning af anslaget ofvan omförmälda balans möjligen skulle kunna nedbringas till ett lägre belopp, hvarförutom den afsevärda fördelen skulle till en del vinnas, att arbetsplanerna icke blefve allt för länge liggande hos väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, utan arbetena få påbörjas inom kortare tid från deras planläggande, än nu är fallet.

Utskottet hemställer därför,

att Riksdagen må, med bifall till Kongl. Maj:ts förslag, för år 1892 till bidrag för anläggning af nya samt förbättring eller omläggning af backiga eller eljest mindre goda vägar anvisa ett belopp af 800,000 kronor.

2:o.

Bro- och hamnbyggnader samt vattenkommunikationer.

Till understödjande af brobyggnader och mindre hamnbyggnader samt upprepning af åar och farleder har Kongl. Maj:t af Riksdagen begärt för år 1892 ett anslag af 150,000 kronor, eller samma belopp, till hvilket detta anslag, sedan det under åren 1883—1890 utgått med 100,000 kronor årligen, af sistlidne års Riksdag höjdes.

Af 1890 års anslag beviljades, enligt hvad utskottet inhemtat, statsbidrag till nio företag inom sex olika län. För närvarande har väg- och vattenbyggnadsstyrelsen under behandling ansökningar om bidrag från ifrågavarande fond för arbeten, beräknade att kosta tillhoppa 544,675 kronor. Till styrelsen lära dessutom hafva inkommit ansökningar om anslag på andra vilkor än dem, som blifvit bestämda för understöd från fonden. Den beräknade kostnaden för de arbeten, angående hvilka dylika framställningar gjorts, har uppgifvits utgöra sammanlagdt 1,111,283 kronor.

Utskottet hemställer,

att Riksdagen må, med bifall till Kongl. Maj:ts förslag, till understödjande af brobyggnader och mindre hamnbyggnader samt upprensning af åar och farleder för år 1892 anvisa 150,000 kronor.

3:o.

Frostminskningsföretag.

Till understödjande, medelst anslag utan återbetalningsskyldighet, af sådana myrutdikningar och vattenaftappningar, som företrädesvis afse att minska frostländigheten, har Kongl. Maj:t i statsverkspropositionen äskat anvisande för år 1892 af 100,000 kronor.

Sedan under en följd af år Riksdagen beviljat *dels* anslag utan återbetalningsskyldighet för understödjande af sådana utdikningar och vattenaftappningar i de norra länen, som hufvudsakligen afsåge att förminska frostländigheten, och *dels* låneunderstöd för befrämjande af utdikningar och aftappningar af sankar trakter och sjöar för beredande af odlingsbar mark inom rikets mellersta och södra län, beslöt 1873 års Riksdag den ändring härutinnan, att till Kongl. Maj:ts disposition ställes två för hela riket gemensamma anslagssummor, den ena att såsom låneunderstöd anvisas för sådana utdikningar och aftappningar af sankar trakter och sjöar, som hufvudsakligen afsåge att befrämja odlingsföretag, och den andra att såsom anslag utan återbetalningsskyldighet användas till understödjande af sådana myrutdikningar och vattenaftappningar, som företrädesvis afsåge att förminska frostländigheten; och förfors på ungefär enahanda sätt vid de följande riksdagarne till år 1883.

Sistnämnda års Riksdag åter beslöt bildande af en särskild fond, den sedermera s. k. odlingslånefonden, med ändamål att genom lån understödja *odling* af sankar trakter, samt vidtog i sammanhang dermed en förändring af anslaget till frostländighetens minskande, hvilken förändring i viss mån gaf berörda anslag ett annat ändamål än tillförne. Enligt hvad nyss blifvit nämnt, hade anslaget till år 1883 varit bestämdt för företag, hvilka »företrädesvis» afsåge att minska frostländigheten. I de företag, till hvilkas utförande understöd erhållits från oförmälda anslag, ansågs emellertid äfven odling af den utdikade marken i allmänhet hafva ingått såsom ett icke oväsentligt moment. På grund deraf ändrade 1883 års Riksdag anslagets bestämmelse derhän, att detsamma anvisades till understödjande af torrläggning utaf sådana

vattensjuka marker, som *utan att kunna med fördel odlas* sprida frostskador öfver omgifvande nejd. I denna form beviljades sedermera anslaget, för åren 1884—1888 med 100,000 kronor årligen och för hvartdera af åren 1889—1891 med 50,000 kronor.

Vid 1885 års riksdag väckte emellertid flere representanter från de nordliga länen förslag derom, att »formen för eller, rättare sagdt, titeln på ifrågavarande anslag» måtte blifva den före år 1883 brukade. Till stöd härför anfördes, att i Norrland den förnämsta och i de allra flesta fall enda afsigten med utdikningen af en myr vore undanröjandet af en frosthärd för den jord, som redan vore under plog, men att bestämmelsen att den vattensjuka marken icke skulle kunna med fördel odlas orsakade, att den norrländske jordbrukaren icke kunde få del af frostminskningsfonden, såvida icke den myr, han ämnade utdika, hörde till det i närheten af de odlade bygderna i Norrland sällan förekommande slag, der jorden efter torrläggningen icke dugde till odling. Riksdagen fann visserligen syftet med förslaget beaktansvärdt, men då Riksdagen ansåg orden »utan att kunna med fördel odlas» icke utesluta möjligheten af en sådan användning af anslaget, att understöd derifrån lemnades till torrläggning af mark, som, ehuru odlingsbar, ej *med fördel* kunde odlas, vidtog Riksdagen icke någon förändring i den år 1883 meddelade bestämmelsen.

Af det statsverkspropositionen bifogade, förut åberopade statsrådsprotokoll öfver civilärenden inhemtas, att Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Norrbottens län, med förmälan att inom länet utdikning fa frostförande, men odlingsbara myrar och sumptrakter, hvilka omgäfve byarne och intoge en ovanligt stor del af länets yta, utgjorde, jemte samfärdsmedlens förbättring, det verksamaste och oundgängligaste medlet för jordbrukets utveckling, men att den förut med understöd af statsmedel inom länet bedrifna utdikningen af sumpmarker för minskande af frostländigheten under de senare åren nästan helt och hållet afstannat, hos Kongl. Maj:t underdånigst anført, bland annat, att för befrämjande af utdikningsarbetenas återupptagande det enligt befallningshafvandens åsigt erfordrades, bland annat, att vilkoren för erhållande af statsunderstöd till dylika företag bragtes till närmare öfverensstämmelse med dem, som före år 1883 varit gällande. Då några ovillkorliga hinder i allmänhet icke mötte för en fördelaktig uppodling af mark, som blifvit afdikad och som till sin naturliga beskaffenhet vore fullt odlingsbar, samt ett intyg att vattensjuk odlingsbar mark icke efter torrläggningen kunde med fördel odlas icke kunde af en undersökningsförrättare meddelas allenast i följd af sådana relativa hinder som markens aflägsen-

het från bygd, egarens medellöshet eller dylikt, blefve följaktligen utdikningar af odlingsbar mark inom länet uteslutna från delaktighet af ifrågavarande anslag, äfven om enda afsigten med utdikningen vore frostländighetens minskande. Den tillfälligheten att, jemte det egentliga ändamålet med en utdikning eller undanrödjande af en frosthärd, samtidigt komme att vinnas en annan, ehuru med företaget icke närmast afsedd fördel, eller torrläggning af en odlingsbar jordbit, som dåvarande egaren kanske aldrig eller först i en aflägsen framtid blefve i tillfälle att tillgodogöra sig, gjorde således hela företaget om intet. Kongl. Maj:ts befallningshafvande hade därför hemställt, att Kongl. Maj:t måtte af Riksdagen för år 1892 äska ett anslag af 200,000 kronor till understödjande af sådana myrutdikningar och vattenaftappingar, som företrädesvis afsåge att minska frostländigheten.

Af ofvan omförmälda statsrådsprotokoll inhemtas vidare, att Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Vesterbottens län, med framhållande af att länet inom sina gränser hyste en ofantlig mängd af dels odlingsbara, dels helt och hållet ofruktbara myrsträckor, hvilka alla eller åtminstone de flesta vore besvärade af frost, hemställt, att anslaget till frostländighetens förminskande måtte, med särskildt afseende å förhållandena i nämnda län, höjas till 500,000 kronor.

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen samt landtbruksstyrelsen, hvilka i anledning af omförmälda framställningar från Kongl. Maj:ts befallningshafvande i rikets två nordligaste län afgifvit gemensamt underdånigt utlåtande, hafva dervid, enär de ordalag, hvarmed ändamålet med ifrågavarande anslag angåfves, vore något sväfvande, och dessa ordalag, oaktadt Riksdagens förklaring år 1885, blifvit af vederbörande förrättningsmän olika tolkade, förklarat sig anse, att ordalagen borde utbytas mot andra, hvilka tydligare angåfve det med anslaget afsedda ändamål; och har styrelsen i detta hänseende tillstyrkt anslagets anvisande »till understödjande af sådana myrutdikningar och vattenaftappingar, som företrädesvis afse att minska frostländigheten».

Styrelserna omförmälde härefter, att under år 1890 ej allenast hela beloppet af detta anslag åtgått, utan att derutöfver framställningar gjorts om understöd till företag, för hvilka kostnaden beräknats till sammanlagdt 40,500 kronor. Med stöd af detta förhållande och då antagligt vore, att, derest nyssberörda förändring i afseende å anslagets ändamål komme till stånd, större anspråk på del i anslaget komme att framställas än under de senaste åren, ansågo embetsverken, att anslagets belopp borde höjas. Embetsverken stannade dock vid att föreslå beloppet till 100,000 kronor.

Chefen för civildepartementet har i frågan anfört, bland annat, följande:

»Lika med Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Norrbottens län samt de i ämnet hörda styrelserna, anser jag önskvärdt att i afseende å anslagets ändamål en återgång sker till hvad före år 1883 var stadgadt, så att frågan, huruvida ett företag är af den beskaffenhet, att detsamma må med bidrag från anslaget understödjas, blifver beroende mindre på, huruvida marken kan med fördel odlas eller icke, utan huruvida syftet med utdikningen är att företrädesvis minska olägenheterna af markens frostländighet eller att vinna mark för odling. Med den omsorg, hvarmed den undersökning verkställes, som måste föregå upprättandet af planen till ett dylikt företag, och med den noggranna granskning, som planen underkastas såväl af landbruksstyrelsen som af väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, innan understödsfrågan pröfvas af Eders Kongl. Maj:t, torde det icke behöfva befaras att en dylik förändring af anslagets ändamål skulle leda till missbruk, helst i tvifvelaktiga fall naturligtvis understöd från detta anslag icke kommer att beviljas, utan vederbörande i stället hänvisas att för företagets utförande söka lån från odlingslånefonden. Det bör dessutom erinras att under åren 1874—1883, förutom de medel, som åsyftade att med anslag utan återbetalningsskyldighet understödja sådana företag, som företrädesvis afsåge att minska frostländigheten, tillika var anvisad en anslagssumma, afseende att genom lån understödja sådana utdikningar och aftappningar af sank trakter och sjöar, som hufvudsakligen afsåge att befrämja odlingsföretag, utan att det då visade sig omöjligt att skilja mellan de företag, som borde på det ena eller det andra sättet understödjas.»

Statsrådet hemställde, att Kongl. Maj:t måtte, till understödjande, medelst anslag utan återbetalningsskyldighet, af sådana myrutdikningar och vattenaftappningar, som företrädesvis afse att minska frostländigheten, af Riksdagen för år 1892 äska 100,000 kronor.

I en inom Första Kammaren väckt motion [n:o 41], till hvilken utskottet tillåter sig hänvisa, har herr *C. O. Bergman* föreslagit, bland annat, hvaröfver utskottet får tillfälle att yttra sig under punkterna 4:o och 5:o af detta betänkande, att ifrågavarande anslag måtte höjas från dess nuvarande belopp, 50,000 kronor, till 200,000 kronor, hvarjemte motionären ansett anslaget böra beviljas till utdikning af vattensjuka och frostförande marker, företrädesvis i nordliga Sverige.

Att den af 1883 års Riksdag företagna ändring i bestämmelserna rörande frostminskningsanslaget utfallit mindre lyckligt för rikets båda

nordligaste län lärer icke kunna bestridas. Derom vittnar tillräckligt tydligt den omständigheten, att, under det berörda anslag före år 1884 varit lifligt eftersökt inom såväl Norrbottens som Vesterbottens län och jemväl till stor del kommit dessa län till godo, efter nämnda år endast en högst obetydlig del och några år alls intet af anslaget gått till jordegare i Norrbottens län, medan bidragen till Vesterbottens län samtidigt sjunkit till mindre än hälften af de belopp, hvarmed de förut i allmänhet plägat utgå. I Jemtlands län har deremot inträffat motsatsen. Före år 1884 tog detta län anslaget icke synnerligen mycket i anspråk, men från och med sagda år har till Jemtlands län anvisats hälften och derutöfver af samtliga från frostfonden beviljade anslag.

Den olika verkan, förändringen sålunda visat sig medföra, beror uppenbarligen derpå att, såsom väg- och vattenbyggnadsstyrelsen samt landtbruksstyrelsen äfven anmärkt, de ordalag, hvarmed anslaget ända mål angifves, lemna rum för olika tolkning. Utskottet anser visserligen den friare uppfattning, som synes hafva gjort sig gällande hos vederbörande inom Jemtlands län, närmast öfverensstämma med Riksdagens år 1885 uttalade åsigt, och torde förhållandena i Norrbottens och Vesterbottens län icke vara i så betydlig grad olika med förhållandena i förstnämnda län, att icke Norrbottens och Vesterbottens län, äfven med anslagstitelns nuvarande lydelse, borde kunna komma i åtnjutande af understöd från fonden, men då en olika tolkning af ordalagen kunna göra sig gällande, trots Riksdagens ofvan omförmälda förklaring år 1885, har utskottet funnit sig böra föreslå Riksdagen att vidtaga en förändring af formen för anslaget anvisande.

Utskottet anser sig dock icke böra tillstyrka anslaget beviljande under den titel Kongl. Maj:t föreslagit, eller, med andra ord, en återgång till det uttryckssätt, som begagnats före år 1883. Uttrycket »sådana myrutdikningar och vattenaftappningar, som företrädesvis afse att minska frostländigheten» inrymmer nemligen, för att icke säga påpekar, att anslaget äfven må användas till främjande af odlingsföretag. Ett dylikt användande af anslaget står dock, enligt utskottets mening, helt och hållet i strid med det ändamål, anslaget numera efter odlingslänefondens bildande har och bör hafva.

Utskottet anser därför, att i främsta rummet ordet »företrädesvis» bör utgå, och att anslaget i öfrigt bör erhålla en sådan form, att bestämdt utmärkes, att ändamålet med de företag, till hvilkas understödande anslaget är anvisadt, skall vara frostländighetens minskande. Enligt utskottets tanke måste man dessutom nödvändigt fordra, att denna frostländighet skall vara till skada för närliggande bygd.

Utskottet har emellertid icke förbisett, att genom anslagets beviljande på sätt, utskottet nu föreslagit, det kan komma att inträffa, att genom utdikning, verkställd med bidrag från frostfonden, jord vinnes, som skulle kunna med fördel odlas. Men då utskottet föreställer sig, att det icke skall möta synnerlig svårighet för vederbörande undersökningsförrättare att i hvarje särskildt fall afgöra, huruvida ändamålet med ett ifrågasatt utdikningsföretag är frostländighetens minskande för annan mark eller ett omedelbart vinnande af odlingsbar jord, har utskottet icke hyst några betänkligheter mot anslagets beviljande under nyssberörda form.

Herr Bergmans förslag, att anslaget företrädesvis bör användas till utdikningar i nordliga Sverige synes utskottet olämpligt och äfven obehöfligt. De statistiska redogörelserna gifva nemligen vid handen, att anslaget redan nu till största delen kommer Norrland till godo.

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt och enär tillräckliga skäl för anslagets höjande utöfver det belopp, Kongl. Maj:t äskat, icke föreligga, hemställer utskottet,

att Riksdagen må, utan afseende å herr Bergmans ofvan omförmälda framställning, på det sätt bifalla Kongl. Maj:ts förslag, att till understödjande, medelst anslag utan återbetalningsskyldighet, af sådana myrutdikningar och vattenaftappningar, hvilkas ändamål är att minska frostländigheten för närliggande bygd, för år 1892 anvisas 100,000 kronor.

4:o.

I afseende å *vilkoren för erhållande och tillgodonjutande af de här ofvan omförmälda statsbidrag samt angående kontrollen derå, att arbetena utföras enligt fastställda planer*, har Kongl. Maj:t icke föreslagit annan ändring än att 100,000 kronor af *vägbyggnadsfonden* må sålunda disponeras, att, der Kongl. Maj:t pröfvar särskilda omständigheter sådant påkalla, anslag derifrån till väganläggningar och vägförbättringar må medgifvas äfven till högre belopp än två tredjedelar af den beräknade kostnaden.

I sammanhang med afgifvande af förslag rörande beloppet af ofvan omförmälda anslag för år 1892 hade väg- och vattenbyggnadsstyrelsen gjort en framställning, som åsyftade en inskränkning i den

för närvarande gällande ovilkorliga bestämmelsen att bidrag från ifrågasvarande anslag icke finge bestämmas högre än till två tredjedelar af den beräknade kostnaden, samt i sådant afseende framhållit, att flerstädes å orter, der kommunikationsleder, som för landets försvar eller i andra hänseenden vore af vigt, behöfdes, det icke vore möjligt att till anläggningens utförande erhålla en tredjedel af kostnadssumman genom bidrag från kommuner eller enskilde. I synnerhet i det öfre landet, der odlingen i allmänhet börjat utmed de större vattendragen, i hvilkas dalgångar vägar så småningom anlagts, vore det af vigt att de skilda orterna blefve med hvarandra förenade så, att deras invånare erhöle gemensamma intressen och kände att de tillhörde samma land. Men här mötte svårigheter att åstadkomma förbindelse mellan de särskilda floddalarna, då man icke kunde vänta, att inbyggarna skulle för dylika ändamål underkasta sig stora uppoffringar. Äfven syntes det vara rättvist, att den befolkning, som lefde i en karg natur inom lappmarkerna, blefve hulpen med sådana transportförbindelser öfver land, som under nuvarande förhållanden kunde der ifrågakomma, eller vintervägar. Styrelsen ansåg därför synnerligen önskvärdt, om en del af väganlaget kunde i de fall, der Kongl. Maj:t pröfvade sådant skäligt, beviljas på andra vilkor än de i allmänhet gällande. Visserligen funnes på ordinarie stat uppfördt ett anslag af 12,000 kronor till vägar och kommunikationer, men detta anslag vore otillräckligt för de ändamål, om hvilkas tillgodoseende nu vore fråga.

På grund af hvad styrelsen sålunda anfört, hemställde styrelsen, att för anläggning af nya vägar m. m. måtte för år 1892 anvisas 800,000 kronor, deraf 750,000 kronor på hittills vanliga vilkor samt 50,000 kronor att, der särskilda omständigheter sådant påkallade, af Kongl. Maj:t användas enligt de bestämmelser, som Kongl. Maj:t i hvarje särskildt fall meddelade.

I anledning af denna väg- och vattenbyggnadsstyrelsens framställning yttrade statsrådet och chefen för civildepartementet följande:

»Otvifvelaktigt är att å många orter i de norrländska länen, hvar est befolkningen är föga talrik och vidt spridd samt afstånden betydande, bestämmelsen att statsbidraget icke får öfverstiga två tredjedelar af kostnaden utgör ett hinder för åstadkommande af väganläggningar. Det synes mig dessutom vara så mycket mera billigt att staten i dessa trakter stundom lemnar ett större bidrag än vanligt som staten, såsom den störste jordegaren derstädes, sjelf i hög grad drager nytta af de förbättringar i kommunikationsväsendet, som der kunna åstadkommas. Icke heller bör det lemnas obeaktadt att befordrandet af

väganläggningar i dessa trakter är af stor betydelse ur försvarets synpunkt. Äfven inom några andra delar af landet, t. ex. i Vermland, eger hvad jag nu yttrat i viss mån tillämpning. Det synes mig derföre särdeles af behovet påkalladt, att någon del af det anslag, som varder till väganläggningar af Riksdagen beviljadt, må kunna användas till understödjande af dylika anläggningar utan att den i allmänhet gällande bestämmelsen om statsbidragets storlek i förhållande till kostnadssumman behöfver iakttagas. Hvad beträffar storleken af det belopp, som skulle få på detta sätt användas, torde för ernående af någon väsentligare nytta summan böra sättas högre än väg- och vattenbyggnadsstyrelsen föreslagit eller till 100,000 kronor.»

Ehuru utskottet inser, att förhållanden kunna gifvas, då bestämmelsen att statsbidraget skall hållas inom två tredjedelar af kostnaden utgör ett hinder för anläggandet af vägar, som kunna anses vara af särskild vikt för det allmänna, samt att det till följd deraf i vissa fall skulle kunna vara med statens fördel öfverensstämmande, att dess bidrag utginge med större belopp, än hvad som i regel är fastställt, anser sig utskottet likväl icke böra tillstyrka bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

Utskottet ledes dervid af den öfvertygelse att, derest Riksdagen skulle lemna ett allmänt medgifvande att en del af fonden finge användas till anslag, utgörande mer än två tredjedelar af den för ett vägarbete beräknade kostnaden, från allt flere orter skulle framkomma anspråk på erhållande af fördelaktigare vilkor än de för fonden i allmänhet gällande. Det synes utskottet vida lämpligare, att, om Kongl. Maj:t skulle finna det allmännas intresse fordra någon eller några särskilda väganläggningar, till hvilkas utförande de enskilde skulle för mycket betungas genom att bidraga med en tredjedel af kostnaden, framställning göres till Riksdagen, att Kongl. Maj:t för det eller de uppgifna företagen må af den till väganläggningar anslagna fonden använda erforderliga angifna belopp utan iakttagande af den i allmänhet gällande bestämmelsen om statsbidragets förhållande till kostnadssumman.

I en inom Andra Kammaren afgifven motion (n:o 32) har herr A. Andersson i Hakarp förnyat sitt vid senaste två riksdagar framställda, men ej bifallna förslag om sådan ändring i vilkoren för åtnjutande af anslag ur den s. k. *frostfonden*, att anslagen måtte beviljas att utgå med hälften af kostnaderna för torrlägningsarbetena efter hittills bestämda grunder; och har herr C. O. Bergman i sin förut omnämnda motion (n:o 41 inom Första Kammaren) gjort samma yrkande.

I fråga om dessa förslag anser sig utskottet kunna inskränka sig till att åberopa hvad statsutskottet vid 1889 års riksdag yttrade i ämnet:

»Enligt utskottets åsigt är det, beträffande sådana, omedelbart gagn ej afseende arbeten som torrläggning af icke med fördel odlingsbar mark, för erhållande af någon visshet derom, att anslaget användes till sitt egentliga ändamål och att arbetet, sedan det utförts, behörigen underhålles, nödvändigt, att anslagsbeloppet ej tilltages högre än att den andel i kostnaden, den enskilde understödstagaren får vidkännas, blifver tillräcklig för att utvisa ett verkligt befintligt och noggrant pröfvadt intresse å hans sida. Det torde vara på hänsynen härtill, det nu gällande stadgandet om proportionen mellan statsbidraget och inressentens egen kostnad stöder sig, och utskottet har ej ansett giltiga skäl förefinnas att tillstyrka rubbning härutinnan.»

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt hemställer utskottet:

a) att Kongl. Maj:ts förslag att 100,000 kronor af vägbyggnadsfonden må sålunda disponeras, att, der Kongl. Maj:t pröfvar särskilda omständigheter sådant påkalla, anslag derifrån till väganläggningar och vägförbättringar må medgifvas äfven till högre belopp än två tredjedelar af den beräknade kostnaden, icke må vinna Riksdagens bifall;

b) att herrar Bergmans och Anderssons ofvanberörda framställningar icke heller må af Riksdagen bifallas; samt

c) att Riksdagen må besluta, att de allmänna villkor och föreskrifter, hvilka finnas intagna i Riksdagens skrivelser till Konungen den 27 april 1881 (n:o 69), den 11 juni 1883 (n:o 67) och den 7 maj 1889 (n:o 43), fortfarande skola blifva gällande.

5:o.

I sin här ofvan under 3:o och 4:o omnämnda motion har herr *C. O. Bergman* angående villkoren för lån ur *odlingslånefonden* hemställt, dels att, om för utdikning af vattensjuka och frostförande marker, som ej med fördel kunna odlas, större vattenafledningar och sänkning eller utdikning af sjö måste företagas, lån af statsmedel måtte beviljas till belopp, motsvarande en tredjedel af kostnaden, hvilka lån borde utgå ur den befintliga s. k. *odlingslånefonden*, dels ock att till vattenafledning och utdikning af sådana vattensjuka marker, som med fördel kunna odlas, lån ur berörda fond måtte beviljas räntefritt i tre år, men i öfrigt under samma villkor som hittills.

Härjemte har herr *A. F. O. Cederberg* i en inom Första Kammarren väckt motion (n:o 40) föreslagit Riksdagen besluta, att, med bibehållande af 8 procent annuitet för lån från fonden till understödande

af sankmarkers odling, räntan å samma lån med nästkommande års ingång skall beräknas efter $3\frac{1}{2}$ procent å oguldna kapitalbeloppet.

Hvad först beträffar herr Bergmans förslag, att staten skulle för frostminskningsföretag i vissa fall, utom anslag utan återbetalnings-skyldighet, jemväl bevilja lån ur odlingslånefonden, motsvarande en tredjedel af den beräknade kostnaden för företaget, vill utskottet erinra derom, att staten i det hemman, hvilket ett lån ur odlingslånefonden blifvit påfördt, för de årliga afbetalnings- och räntebeloppen eger lika rätt som för annan afgäld eller ränta af fast egendom, på sätt i 17 kap. 6 § handelsbalken sägs, således bättre rätt än inteckningsinnehafvare. Denna statens förmånsrätt väckte vid odlingslånefondens bildande ganska stora betänkligheter ur fastighetskreditens synpunkt, hvilka betänkligheter torde hafva häfts allenast derigenom, att man ansåg, att hemmanets värde genom odlingen måste antagas ökas med ett belopp, vida större än det, för hvilket staten betingade sig förmånsrätt, och att således ursprungliga förhållandet mellan hemmanets värde och säkerheten för inteckningarne ej i någon mån rubbades. Men skulle, på sätt herr Bergman föreslagit, från fonden utlemnas lån till torrlägningsarbeten, som icke afsåge odling af den torrlagda marken, kunde det med skäl befaras, att inteckningshafvarnes säkerhet icke sällan komme att försämras. Till följd häraf har utskottet icke kunnat biträda ifrågavarande förslag.

I fråga om herr Cederbergs motion samt herr Bergmans förslag om tre års räntefrihet för odlingslån, hvilken senare förmån till sin verkan närmast är att jemföra med en räntenedsättning, tillåter sig utskottet i minnet återkalla, huruledes vid sistlidne års riksdag af tvenne motionärer väcktes förslag om nedsättning af räntan å lån ur odlingslånefonden från $4\frac{1}{2}$ till 4 procent, ett förslag, som dock icke tillvann sig Riksdagens bifall. Då statsutskottet vid nämnda riksdag utförligt motiverade sitt afstyrkande af motionerna, samt förhållandena sedan dess ej undergått någon förändring, har utskottet här velat intaga hvad statsutskottet år 1890 yttrade i detta ämne:

»Hvad nu först beträffar motionärernas yrkande om nedsättning af räntan å lån ur odlingslånefonden från $4\frac{1}{2}$ till 4 procent, vill utskottet erinra, att dessa lån utlemnas från statskontoret, som dertill erhåller medel dels genom inflytande annuiteter å äldre odlingslån, dels från riksgäldskontoret, hvilket enligt §§ 14 och 15 af det derför senast utfärdade reglemente har att i mån af behof till fonden öfverlemna medel till så stort belopp, som jemte de till fonden ingående annuiteterna kunde erfordras till fyllande af högst en million kronor årligen. För den ränte-

utgift, som genom berörda medels öfverlemnande till fonden förorsakas riksgäldskontoret, skall kontoret af fonden erhålla godtgörelse.

De belopp, som med anledning häraf hittills af riksgäldskontoret till fonden levererats, utgöra enligt fullmäktiges berättelse till innevarande års Riksdag 2,149,850 kronor 7 öre, nemligen:

för år 1885	kronor	503,839: 34.
„ „ 1886	„	824,315: 26
„ „ 1887	„	821,695: 47
		kronor 2,149,850: 07

hvarjemte för år 1888 på riksgäldskontoret anvisats 525,505 kronor 84 öre, hvaraf dock ännu icke något blifvit lyftadt.

Den ränta, statskontoret har att för ifrågavarande försträckningar till fonden godtgöra riksgäldskontoret, är för närvarande och tills vidare bestämd till fyra procent.

I fråga om denna räntefot tillåter sig utskottet att ur ett af fullmäktige i riksgäldskontoret till statsutskottet vid 1889 års riksdag afgifvet yttrande öfver herr Bergendahls då i ämnet väckta motion här anföra följande:

»Hvad beträffar den ränta af fyra procent, som riksgäldskontoret å sina försträckningar till fonden för närvarande åtnjuter, anföres visserligen i motionen, att svenska statens från innehafvarens sida ouppsägbara 3,6 procent obligationer, med hvilkas utsläppande afsetts, bland annat, beredande af medel till samma försträckningar, blifvit under sistlidna år försälda af riksgäldskontoret till pari kurs. Denna uppgift är dock, på sätt af fullmäktiges berättelse till innevarande Riksdag inhemtas, riktig endast beträffande ett jembörelsevis obetydligt belopp; hvaremot för dem af ifrågavarande obligationer, hvilka, hufvudsakligen för odlingslånefondens räkning, först utsläpptes, endast 96 procent erhöles; hvartill kommer, att en dylik upplåning ej alltid kan så afpassas eller lånebeloppens återbetalning så på förhand beräknas, att icke möjligen någon ränteförlust kan uppstå.

Till följd häraf och med erinran att, om än vid blifvande obligationsförsäljning för ifrågavarande ändamål medel för odlingslånefondens räkning möjligen må kunna anskaffas till lägre ränta än hittills, sådant likväl icke kan verka till minskning i den ränta, som bör riksgäldskontoret godtgöras å de belopp, som redan blifvit af kontoret till fonden förskjutna, kunna fullmäktige beträffande den remitterade motionen ur riksgäldskontorets synpunkt ej afgifva annat yttrande, än att de ej skola underlåta att nedsätta räntefoten å de till odlingslånefonden hädanefter

utgående förskott, i den mån riksgäldskontorets upplåning för ändamålet dertill gifver anledning.»

I betraktande af hvad fullmäktige i riksgäldskontoret sålunda anfört, och då skillnaden mellan den ränta, statsverket erlade å de upplånta medel, som för odlingslånefondens räkning till fonden levererades, och den ränta, som å lånen debiterades, syntes erforderlig för att betäcka dels det fem års ränteanstånd, som lånen förunnats, dels de med lånens förvaltning förenade kostnader m. m., ansåg sig statsutskottet vid 1889 års riksdag åtminstone för det närvarande ej kunna tillstyrka nedsättning i räntan å de från fonden utlemnade lån.

Af senaste båda revisionsberättelser om granskningen af riksgäldskontorets tillstånd och förvaltning samt af fullmäktiges i nämnda kontor berättelse till nu församlade Riksdag inhemtas, att de kurser, statens 3,6 procent obligationer vid försäljning betingat, äro:

år 1887	96	procent	för	obligationer	å		kronor	2,287,000: —
	97	”	”	”		”	1,000,000: —	
	98	”	”	”		”	702,000: —	
	98 $\frac{1}{2}$	”	”	”		”	480,000: —	
år 1888	98 $\frac{3}{4}$	”	”	”		”	95,000: —	
	98 $\frac{8}{10}$	”	”	”		”	100,000: —	
	99	”	”	”		”	2,603,000: —	
	99 $\frac{1}{2}$	”	”	”		”	2,708,000: —	
	100	”	”	”		”	25,000: —	
år 1889	100	”	”	”		”	4,291,000: —	
	100 $\frac{3}{4}$	”	”	”		”	3,259,500: —	
år 1890	100 $\frac{3}{4}$	”	”	”		”	25,000: —	
kronor								17,575,500: —

Utskottet är vidare i tillfälle att meddela, att den svenska mosskulturforeningen hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhållit, att Kongl. Maj:t täcktes till Riksdagen aflåta nådig proposition om nedsättande af räntan å lån från odlingslånefonden till fyra procent. Efter nådig remiss hafva yttranden äfven denna ansökning afgifvits af, bland andra, kongl. statskontoret och fullmäktige i riksgäldskontoret.

Statskontoret har hufvudsakligen anfört: att den ränta, som riksgäldskontoret beräknade för derifrån lemnade försträckningar till fonden, uppginge till 4 procent, och att de tillgångar, som dessutom inflöte till fonden, eller annuiteterna å andra odlingslån, jemväl syntes böra lemna en ränteinkomst ej understigande 4 procent; att låntagarne åtnjöte den förmånen, att ränta å odlingslån icke behöfde erläggas under de fem

första åren från lånets första lyftningsdag, utan lades räntan vid de fem årens slut till den beviljade lånesumman; att, med anledning häraf och då det icke kunde undvikas, att oförräntade behållningar å fonden inestode, nödigt vore, att fonden erhöle något högre ränta, än den fonden sjelf hade att erlægga; samt att det derjemte syntes tvifvelaktigt, om man än vidare kunde påräkna att erhålla penningar till den låga räntefot, hvaremot under senare tiden penningar lemnats vid upplåning mot fullgod säkerhet.

Fullmäktige i riksgäldskontoret förmälde i utlåtande af den 30 sistlidne januari, att, då det räntebelopp af 4 procent för år, som fonden hade att till riksgäldskontoret erlægga å de till densamma lemnade försträckningar, kunde antagas motsvara den ränteutgift, kontoret måste erlægga för de medel, som för fondens räkning till och med år 1888 upplånats, jemte den ränteförlust riksgäldskontoret fått vidkännas, intill dess medlen kunnat för det afsedda ändamålet användas, fullmäktige, så länge nuvarande föreskrifter angående fonden gälde, icke kunde undgå att beräkna nämnda ränta å de medel, hvilka af riksgäldskontoret hittills öfverlemnats till fonden; att deremot — enär af riksgäldskontorets från innehafvarens sida ouppsägbara 3,6 procent obligationer under sistlidna år ett större belopp försålts till sådan kurs, att den ränteutgift, som af denna upplåning förorsakades riksgäldskontoret, icke uppginge till 4 procent — räntan å de medel, hvilka i den närmaste framtiden komme att försträckas fonden, kunde sättas till något lägre belopp; men att, då det ej med visshet kunde antagas, att kontoret framdeles skulle blifva i tillfälle att på lika fördelaktiga vilkor som under sistlidna år anskaffa medel till fonden, fullmäktige i förevarande hänseende icke kunde afgifva annat yttrande, än att fullmäktige hade för afsigt att bestämma räntan å de belopp, som under innevarande år komme att till statskontoret för fondens räkning öfverlemnas, till 3 $\frac{1}{2}$ procent för år.

Enligt hvad utskottet inhemtat, har Kongl. Maj:t vid föredragning af berörda ärende funnit mosskulturforeningens framställning icke till någon vidare åtgärd föranleda.

Af hvad i det föregående blifvit anfördt finner utskottet det tydligen framgå, att räntan å de lån, hvilka hittills utlemnats från fonden, för närvarande icke kan nedsättas till 4 procent, utan att förlust för staten uppkommer. Hvad åter beträffar de lån, som kunna komma att hädanefter utlemnas, torde, äfven om för närvarande förefinnes anledning antaga, att en räntenedsättning i framtiden sannolikt skall kunna vidtagas, frågan likväl nu vara för tidigt väckt. Dels har nemligen

den nuvarande låga allmänna räntefoten icke funnits så länge, att den kan antagas vara af mera stadigvarande natur, dels torde det få anses lämpligare att för räntenedsättningen afvakta en tidpunkt, då denna nedsättning kan tillgodokomma icke blott nya lån utan äfven de äldre.

Vid denna frågas bedömande bör för öfrigt icke lemnas ur sigte, att den ränta, som erlægges för lån ur odlingslånefonden, i verkligheten icke uppgår till den förskrifna, eller $4\frac{1}{2}$ procent. Den lånen ur nämnda fond beviljade förmån af fem års ränteanstånd medför nemligen, att den effektiva räntan å lånen understiger $4\frac{1}{2}$ procent, och skulle, om räntan bestämdes till blott 4 procent, antagligen nedgå till ett belopp, som, med hänsyn till de af såväl statskontoret som fullmäktige i riksgäldskontoret omförmälda ränteförluster, ingalunda gäfvade staten ersättning för den ränteutgift, staten måste för lånemedlens anskaffande vidkännas.

På grund häraf anser sig utskottet icke böra för närvarande tillstyrka den begärda räntenedsättningen.»

Till hvad sålunda blifvit anfördt vill utskottet foga den upplysning, att under år 1890 till odlingslånefonden från riksgäldskontoret levererats, i afräkning å 1888 års anslag, 500,000 kronor, samt att för år 1889 å riksgäldskontoret anvisats ett fyllnadsbelopp af 365,406 kronor 34 öre.

Den ränta, statskontoret har att för ifrågavarande försträckningar godtgöra riksgäldskontoret, är för de belopp, hvilka blifvit öfverlemnade före utgången af år 1889, bestämd till 4 procent för år, och för de belopp, som öfverlemnats under år 1890 eller kunna komma att öfverlemnas under innevarande år, till $3\frac{3}{4}$ procent för år.

Slutligen kan utskottet icke underlåta att påpeka det origtiga i det betraktelsesätt, herr Cederberg i sin motion söker göra gällande, nemligen att staten borde nöja sig med en mindre ränta å odlingslånen, enär i fonden inginge icke endast lånta medel utan äfven statsmedel, hvilka senare icke orsakade staten någon ränteutgift. Så länge staten nödgas för andra ändamål upplåna penningar, drabbas den dock tydligen af en dylik ränteutgift, om än denna utgift icke direkt faller på det använda beloppet statsmedel.

Med stöd af hvad sålunda blifvit anfördt, får utskottet hemställa:

- a) att herr Bergmans ofvanberörda förslag icke må till någon Riksdagens åtgärd föranleda; samt
- b) att herr Cederbergs omförmälda motion icke heller må af Riksdagen bifallas.

Stockholm den 17 februari 1891.

På statsutskottets vägnar:

GUSTAF SPARRE.

Sammandrag af de uti statsutskottets utlåtande n:o 14 tillstyrkta statsbidrag för väganläggningar och vägförbättringar, bro- och hamnbyggnader, vattenkommunikationer samt torrläggning af vattensjuka marker.

	Anslag.	
	Kronor.	öre.
<i>A. Väganläggningar och vägförbättringar.</i>		
Till <i>fond</i> för <i>anläggning</i> af nya samt <i>förbättring</i> eller <i>omläggning</i> af backiga eller eljest mindre goda <i>vägar</i>	800,000	—
<i>B. Bro- och hamnbyggnader samt vattenkommunikationer.</i>		
Till <i>fond</i> för understödjande af <i>brobyggnader</i> och <i>mindre hamnbyggnader</i> samt <i>upprensning</i> af <i>åar</i> och <i>farleder</i>	150,000	—
<i>C. Frostminskningsföretag.</i>		
Till <i>fond</i> för understödjande af sådana <i>myrutdikningar</i> och <i>vattenaftappningar</i> , hvilkas ändamål är att minska frostländigheten för närliggande <i>bygd</i>	100,000	—
Summa kronor	1,050,000	—